

Pravda

Podle Aristotela je nejvyšším a posledním cílem filosofování pravda, ALÉTHEIA, přinejmenším je cílem „první filosofie“ (zatímco cílem „druhých filosofí“ – což ovšem není doložitelný Aristotelův termín – je „dílo“). Filosofie je v tom smyslu EPISTÉMÉ TIS TÉS ALÉTHEIAS, věda o pravdě. Nejvlastnějším úkolem, ba posláním filosofovým je FILOSOFEIN PERI TÉS ALÉTHEIAS. V tom je Aristotelés na jedné straně žákem Platónovým, neboť ten slovesa FILOSOFEIN a FILALÉTHEIN chápal jako rovnocenná, stejný význam mající. Na druhé straně ovšem nelze přehlédnout principiální rozdíl mezi oběma mysliteli: pro Platóna (resp. Sókrata v Platónově Hostině) filosof moudrost resp. pravdu „miluje“, tj. touží po ní, protože ji nemá, zatímco pro Aristotela už vůbec nejde o nějakou touhu, nějaké milování pravdy, nýbrž o bádání o pravdě, o filosofické zkoumání pravdy, tedy něčeho, co by přece filosof nemohl zkoumat, kdyby to nějak neměl k dispozici, tj. před sebou. Proto se zdá, že se musíme vrátit k Platónovi a že odtud musíme vyjít znovu, ale poněkud jinak. FILIA v Platónově smyslu je jiná láska než ERÓS; Platón zná ERÓS FILOSOFIKOS, tj. filosofický erós, dalo by se také říci: erotickou lásku k filosofování, posedlost filosofováním. Láska k pravdě (původně k moudrosti) však není erotická, nemůže to být ERÓS, ale je to FILIA, tedy – podle Platóna – touha po něčem, co filosof nemá, ale po čem nade všechno touží. Jestliže ERÓS je láska nižšího k vyššímu, kde nižší je přitahován vyšším, zatímco vyšší se o nižšího nestará, a zatímco křesťanská AGAPÉ je obráceně zaměřená láska vyššího k nižšímu, zdá se, že FILIA je touha po tom, aby pravda přišla a aby se vyjevila. Nejde tu o akt milostivého, milostiplného sklonění pravdy k člověku, ale k jejímu daru světla, v němž se všechno jeví „správně“, „pravdivě“, „popravdě“. A ovšem „popravdě“ se nemůže nikdy vyjevit něco okamžitého, právě v tu chvíli aktuálního, neboť pravda se vždycky týká směru, tedy pohybu, pochodu, cesty (cestování), tedy směru nikoliv jen v daném okamžiku, ani jen v krátkodobé perspektivě, ale v pohledu dlouhodobém, pro člověka vlastně až do konců nedohledném. Člověk je pravdou veden k dlouhodobým pohledům, ale zároveň si vždy uvědomuje, že celou pravdu nedohlédá a nemůže dohlédnout, byť by po ní sebevíc toužil. Tím je zároveň něco podstatného řečeno o vztahu jsoucna i nejrůznějších kontextů jsoucen, událostí pravých i nepravých, k pravdě: mají odpovědět na výzvu k pravosti, ale zároveň se pravosti mohou nanejvýš jen blížit (častěji se od ní vzdalují). Poslední slovo nemá a nikdy nebude mít to, co jest, nýbrž pravda. Ta nejenom nechá, aby se vše ukázalo v jejím světle, ale dokonce platí, že pouze v jejím světle se vše teprve může stát a vskutku stává.

(Písek, 980213-1.)